

waar mogelijk, de schoolbesturen dekten en veelal met een geraffineerde vertragingstechniek wisten te bereiken dat kwalijke impulsen die van Noordijk en zijn afdeling uitgingen, tot niets leidden.

Wat van de schoolbesturen door het Schoolverzet in de eerste plaats gevegd werd, was dat men zich aan de toezegging hield, het departement bij alle benoemingen te negeren. Volledige cijfers hieromtrent zijn niet bekend. Uit een overzicht over de periode 1 september 1942 - 1 april 1943¹ blijkt dat in die zeven maanden in totaal 672 benoemingen geschied zijn, waarvan 465 (bijna 70 %) zonder naleving van de verordening - Utrecht en Zeeland bleken de 'zwakste' provincies; hier was de invloed van de Kerstenianen niet vreemd aan. Waarom was het percentage der principiëlen van 95 tot 70 gedaald? In een aantal gevallen heeft angst voor represailles een rol gespeeld (wat in Arnhem gebeurd was, inspireerde de flinken, maar joeg de minder flinken de schrik op het lijf), in andere gevallen was de houding van leerkrachten van belang die, voorzover zij lid waren van de Unie van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen, over het algemeen vonden dat het Schoolverzet de verhoudingen nodeloos op de spits dreef,² en in weer andere gevallen zagen de besturen tegen de materiële zorgen op die uit de niet-naleving van de benoemingsverordening konden voortvloeien. Want men kon zich wel op het standpunt stellen dat het geloof eiste dat men benoemingen deed zonder van Dams departement er in te kennen, die benoemingen moesten enige tijd *nadat* zij geschied waren, aan de inspecteurs wèl kenbaar gemaakt worden: voor elke leerkracht had men recht op subsidie en dat subsidie moest via de inspecteurs verworven worden. Vooral in de eerste maanden van het Schoolverzet vreesde menig schoolbestuur dat het, indien het inderdaad nieuwe benoemingen niet ter goedkeuring aan het departement zou voorleggen, het *gehele* subsidie zou verspelen. Daarmee werd door van Dam ook bedreigd. Ja, hij had nog meer dreigementen: het aanstellen van een gemachtigde krachtens verordening 137/41 of het doen vervolgen van niet volgens voorschrift aangestelde leerkrachten wegens het onbevoegd of onrechtmatig uitoefenen van hun functie. Inderdaad, in februari-maart '43 werd het subsidie van veertien bijzondere lagere scholen waar men zich niet aan de benoemingsverordening gehouden had, volledig

¹ A.v., p. 259. ² De Vereniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen heeft belangrijke steun verleend aan het Schoolverzet en nauw met de Top samengewerkt. Het was bepaald een anomalie in het Duitse beleid dat deze vereniging niet opgeheven en evenmin onder beheer gesteld werd, terwijl dat laatste wèl het geval was met het Nederlands Onderwijzers Genootschap en met de Katholieke Onderwijzersvereniging, welker leden bij de sabotage van de benoemingsverordening niet betrokken waren.